

Sverige løb atter af med litteratur-prisen

Nordisk Råds 50.000 kr. gik til digteren Gunnar Ekelöf.

DET blev atter Sverige, som fik Nordisk Råds Litteraturpris. På et møde i Reykjavik i går besluttede Nordisk Råds litteraturpris-komité at tildele prisen på 50.000 danske kroner til den svenske digter Gunnar Ekelöf.

Den 59-årige svenske lyriker modtager den store litteraturpris for sin sidste digtsamling „*Divån över furstan av Empión*“, en meget eksklusiv digtcyklus, som udkom sidste efterår. Rådets litteraturkomité, hvis formand er finnen Kai Laifinen, begrundet valget med, at Ekelöf i sine tolkninger af byzantinske sagn og myter har fundet nye og personlige symboler for det guddommelige, lidelsen og kærligheden som menneskelige grundvilkår.

Sverige fører dermed som prismodtager. Det er halvtredje gang prisen går til en svensk forfatter. Da den første gang blev uddelt i 1962, gik den til Eyvind Johnson for romanen „*Hans Nådes tid*“. I fjor blev den delt mellem William Heinesen og Olaf Lagerkrantz for hans arbejde om Dantes guddommelige komedier, „*Fra helvede til paradís*“.

For to år siden fik Gunnar Ekelöf tildelt Det danske Akademis pris på 25.000 kr. Det skete ved en fest i

Stockholm i det svenske akademi „De Aderton's lokaler. Prisen var et engangsfænomen, stillet til rådighed for Det danske Akademi af fondet for dansk-svensk samarbejde.

Hr. Bert

„Bag om sætningerne — bag om modsætningerne“

Et portræt af den svenske digter Gunnar Ekelöf der har fået Nordisk Råds litteraturpris

I 1964 var Gunnar Ekelöf ved at få den nordiske pris. Man ved jo ikke, hvad der fik de svenske medlemmer af komiteen til at tøve — for dem var det efter sigende, der holdt igen — men hvis det har været en frygt for det ufolkelige hos denne digter, er det godt den i år er blevet overvundet.

Det kan jo ikke skjules, hvor gerne vi end vil se bort fra det i disse tider, at adskillige af de største kunstnere også er de mest utilgængelige for forudsætningsløse læsere — i hvert fald i deres egen samtid. En sådan digter er — eller i hvert fald var — Gunnar Ekelöf.

Når Ekelöf er svær at læse de første gange, men møder ham, er det nok fordi, man er uvant med så mange tanker, så megen abstraktion, i poesi. I det længste digt i den afgrænsede digtsamling „*Färjesång*“ fra 1941 kan han skrive linjer om: „*Retsorden, menneskeverd, viljefrihed/alt er billeder malet med skræk i virkelighedens tomme sal,*“ der læst for sig er tomme udsagn. Men i den lange sammenhæng af beslægtede linjer opstår der en tankernes geometri af figurer og bevægelser, der bringer læserens følelsesliv i svingninger.

Når dette digt, „*Tag och skriv*“, og mange andre i forfatterens bog med det, forholder sig så asketisk til krop og fornemmelser og slående ordsammensætninger, er det fordi det hele tiden vil bagom. Der siges intet værd i digtet, som ikke straks skubbes til side som løgn. Selv ordet „*jeg*“ er en af de løgne, vi har opfundet for at holde sammen på os selv: „*J virkelighed är du ingen*“.

Men tydeligst bliver det mod slutningen af det store, smukke digt, hvor Ekelöf griber til et af urbillederne. Efter at han har sagt, at livet er kampen mellem modsætninger — en ny forenkling — skyder han også den til side, og siger, at selv om eventyrene lyver så smukt, så er liv ikke dragens og ridderens kamp/det er jomfruen“.

DER er ligheder med den kristne mystik i denne længsel efter det ordløse midtpunkt i livet, det der er „bag om sætningerne, bag om modsætningerne“. Der er ikke mange digtere, der har kunnet skrive ord som ingen og intet med en sådan fylde som Ekelöf. Det følger heraf, at kunstværket er en betænkelig sag, for det vil altid sige noget. Det er allerede i den 25-årige digters forbausende afrundede debut samling fra 1932, („*Sent på jorden*“ bedder den, som T. S. Eliot kunne have kaldt alle sine tidligere bøger), at man finder mistiliden til kunstværket, som aldrig har sluppet sit tag i digteren. Det gælder at „smadre bogstaverne“, som der står i et digt fra dengang med den anarkistiske titel: „*Denatureret prosa*“. Sådan oplevede Ekelöf det at være voksen kunstner og med et stærkt af vemod se tilbage på uskyldstilstanden, som er beskrevet i samme bog med en underlig smuk linje, man kan tygge længe på: „*Och barnen leker tyst med ord på golvet*“.

Når Ekelöf så tidligt følte det som om han var sent på jorden, hænger det sammen med at han i højere grad end nogen anden moderne nordisk digter skrev i forlængelse af en lang, lang tradition som han omformede. Han studerede udenlands i sine unge dage, tilegnede sig ikke bare europæisk litterær tradition, men gik videre omkring. Selv har han sagt, at han har lært hvad symbolisme og surrealisme er af araberne. Det er på sigt og karakteristisk at han fra Danmark fremhæver oplevelsen af Pantomimeteatret, fordi han her mødte en kunstform, der havde gamle rødder.

Med velfærdsstatens beboere — „de folkhemskø“, som han spottende kalder dem — er han langt mindre i familie end med andre tiders kunstnere, Almqvist, Stagnellius, og andre landes, Baudelaire, Eliot. Hans tætte forhold til store forgængere er en anden af de ting der gør ham svær at læse.

MEN en misforståelse skal man være sig for. Hans kunst på anden kunst er ikke nogen gratis leg — selv om han har leget mere end de fleste, og tidligere: allerede i 1932 eksperimenterer han med typografiske arrangementer og musikalske opstillinger, som det nu er i væssten. Det intet han søger i al sin poesi, er et punkt i livet og ikke bare på papiret. Når der går en mistilid til kunstværket gennem forfatterens blik — fra råbet om at knuse bogstaverne i 1932 til en bogtitel som „*Stroutnes*“ i 1955, der udtales strunt, hvilket er svensk for „*attaid*“ — så står den side om side med, og forklares af, en angst for at kunstværket lyver som eventyret og tillægger meningsløse ord mening.

Alligevel er han blevet ved med at stille de elendige bogstaver sammen til digte ud fra den tilskyndelse som hos de største kunstnere hører sammen med angsten for, at kunstværket er løgn og forbandet digt. Han har selv sagt det på prosa så enkelt som det kan siges: „*Det er ikke kunstværket man formår, det er sig selv*“.

Dragens og ridderens kamp fortsætter, alt det meningsfulde og målrettede, som vi uden videre kan forstå. Det mål-løse bagved kan man hverken forstå eller tænke sig til, men i sine bedste digte har Ekelöf fremstillet tanken om det på en måde så den blev til realitet. Hans kunst er at gøre usynlige tanker synlige.

Thomas Bredsdorff.

Gunnar Ekelöf
— hans kunst er at gøre det usynlige synligt.